

Amb bones paraules

El tràfic i el trànsit

Text: **Gabriel Bibiloni**
http://bibiloni.cat

Tràfic és una paraula que tenen un munt de llengües, que significa originàriament "moviment o comerç de mercaderies". Sembla que la paraula es va escampar a partir de l'italià *traffico*, un mot que es documenta en aquesta llengua en el segle XIV i d'etimologia dubtosa segons els diccionaris italians.

També pareix que és l'italià la llengua difusora de la paraula *trànsit* (*transito*, del llatí *transitus*, relacionat amb *transire* "anar a través d'alguna cosa"). *Trànsit* és el pas d'un lloc a un altre o d'un estat a un altre: "el trànsit de la frontera s'ha interromput", "passatgers en trànsit",

"ocells de trànsit", "el trànsit de l'Edat Mitjana al Renaixement", etc. També el trànsit és la mort, el pas de la vida al no se sap què.

Fins aquí tot és molt simple. La cosa és que en temps recent la paraula *tràfic* ha agafat en moltes llengües un altre significat: la circulació de vehicles per les vies públiques. Sembla que aquesta novetat semàntica té relació amb el ferrocarril (s. XIX), el primer mitjà de transport modern, que era alhora un mitjà per al moviment de mercaderies i de persones. És comprensible que aquest sigui el nexa d'unió entre el sentit clàssic del mot *tràfic* i el sentit modern circulatori. I així un bon nombre de llengües europees –anglès, francès, italià, danès, suec, etc.–, amb la mediació de l'anglès, han donat al vell mot *tràfic* el sentit de "circulació de persones, vehicles i altres mitjans de transport". A més d'altres sentits, com poden ser els de *tràfic postal* o *tràfic*

d'Internet (flux de bits a través de la xarxa).

La codificació del català modern d'un bon principi rebutjà la paraula *tràfic* per a la circulació de vehicles i va prescriure en aquest sentit *trànsit*. "Acció de traficar" és la definició del Fabra, lleugerament modificada en el DIEC, de *tràfic*, que contrasta un poc amb una accepció que li dona Alcover-Moll ("transport de gent o de coses en vehicles" i consigna l'exemple de López Picó "amb el soroll del tràfic, no pots sentir-la, la remor de l'aigua"). Llevat d'alguna petita rebel·lia isolada –com una de l'estudiós de l'onomàstica E. Moreu-Rey– la norma oficial no ha estat discutida, sinó repetida i practicada per tot hom. Ara bé, si *tràfic* és la paraula que usen la majoria de llengües del nostre entorn, per què els codificadors implantaren la norma vigent? Crec que haurem d'admetre que tal decisió va ser deguda a un acte re-

flex d'imitació de la normativa espanyola. En efecte, l'Acadèmia espanyola, amb la seva tradicional prevenció contra les paraules angleses, s'obstinà a no donar a la paraula *tráfico* la nova accepció que les altres llengües li donaven i a prescriure per a aquest significat únicament el mot *tránsito*. En el moment de la redacció del diccionari Fabra la normativa espanyola era plenament vigent, si bé en l'espanyol real segurament ja s'usava *tráfico* de manera abundant. Després l'Acadèmia espanyola va rectificar, i el català va quedar amb el *trànsit*, en contrast amb les llengües veïnes, inclosa la castellana (només el portuguès i part de l'espanyol americà diuen ara *tránsito* o *tránsito*). Fins a l'edició de 1947 el diccionari de l'Acadèmia espanyola definia *tráfico* com "acción de traficar". La rectificació es produeix a l'edició de 1950, en què a l'accepció esmentada s'hi afegeix,

precedida d'un asterisc, aquesta altra: "tránsito, acción de transitar". I a partir de l'edició de 1956 *tráfico* ja és –també– el "tránsito de vehículos por calles, carreteras, caminos, etc.". Automàticament hi ha la *Jefatura Nacional de Tráfico* i la *Guàrdia Civil de Tráfico*.

Tant si es diu *trànsit* com *tràfic* amb el significat de circulació de vehicles per les vies públiques, es tracta d'una ampliació del camp semàntic inicial d'aquestes paraules. Totes dues tenen avantatges i inconvenients. *Tràfic* queda un poc dissociat del verb *traficar*, que només significa comerciar –legalment o il·legalment–, però *trànsit* i *transitar* tampoc no s'adeqüen al significat originari, que no és "circulació" sinó "pas" (pas d'un lloc a un altre traspasant alguna mena de frontera). Sense invalidar *trànsit*, crec que el rebuig de *tràfic* és avui injustificat. No és cap castellanisme, sinó el terme més universal, i això sempre és llum que ens orienta.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Una obra excepcional

Bartomeu Fiol

Resulta curiós –i comprensible donada la seva vigència– constatar com una obra col·lectiva de tan gran envergadura, amb contribucions de gairebé dos centenars de lletraferits, nascuda gràcies al patrocini de l'Institut Ramon Llull per a reforçar i documentar –per dir-ho així– la presència de la literatura i la cultura catalanes en la Fira del Llibre de Frankfurt del 2007, s'ha conformat en major part sota la influència del llegat conceptual de Walter Benjamin. El mateix títol, *Carrers de frontera. Passatges de la cultura alemanya a la cultura catalana*, ja ens remet a la gran obra inacabada de Benjamin, deixada en mans de Georges Bataille quan va haver de fugir de la progressiva ocupació nazi de França, publicada primer en una versió anglesa en un volum de més d'un milenar de pàgines, molts d'anys després. Es tracta de *Das Passagen Werk*, un estudi "de la prehistòria del segle XIX" –deia el seu autor– centrat en els *passages couverts* comercials entre els grans Boulevards, que varen modificar el perfil urbà de

Una autèntica joia bibliogràfica i, sobretot, un instrument extraordinari de cara a la promoció de la nostra cultura i literatura en els països d'expressió alemanya

Paris, construïts entre 1820 i 1840. Arnau Pons i Simona Skrabec, els curadors de l'obra, que realment han duït a bon port, en un temps prou limitat, una comesa de veres admirable d'establir de la forma més detallada possible les vies de comunicació –els passos de frontera, els passatges– entre les dues cultures, l'alemanya i la catalana. Això ho han fet d'una manera que podem dir benjaminiana, democràtica perquè gens imperativa, molt respectuosa amb tots els detalls, tal com li agradava a l'assagista que es va suïcidar a Port Bou, en base d'anar arreplegant petits blocs de dades, ele-

ments fragmentaris expressats de manera fragmentària, en textos més aviat breus, i donant també molt de valor a les imatges.

Gosaré dir que Simona Skrabec i Arnau Pons hi han realitzat un treball exquisidament eficaç, en el benentès que cap interpretació general, cap teoria vàlida i realment consistent no pot sorgir més que com un eventual resultat al final del procés de recollida dels testimonis de tants de lletraferits, amb tan diversos interessos i tants diferents punts de vista. Feina detallista que també es demostra en la qualitat i la quantitat de les imatges recollides d'obres d'art de tota mena, de documents, de personatges, de portades, de cartells, de fotografies. Aquesta riquesa d'il·lustracions,

juntament amb la qualitat de la tipografia i del disseny, fan que els dos volums resultants –sortit el primer el setembre del 2007 i el segon el setembre del 2008–, amb un total de 932 pàgines, siguin una autèntica joia bibliogràfica i, sobretot, un instrument extraordinari tant de cara a la promoció de la nostra cultura i literatura en els països d'expressió alemanya com de cara al coneixement de tot el que hem rebut d'aquest món germànic.

Cal reconèixer que l'esforç econòmic i de tot ordre que ha suposat la comesa per a l'Institut Ramon Llull ha d'haver estat realment molt considerable i és bé d'agrair. Llàstima que l'eficàcia d'aquest esforç s'hagi aturat en arribar l'hora de la distribució co-

mercial a les llibreries i de la distribució promocional als mitjans de comunicació. L'amic Leonard Muntaner sosté que és un fet que les institucions públiques no estan preparades per a aquestes tasques del tot necessàries i suggereix que la millor solució és la de recórrer a les edicions compartides entre les entitats públiques i les editorials privades.

De tota manera, i per descomptat, *Carrers de frontera* és un petit monument, una fita en el seu camp, que de més a més queda perfectament complementat per l'edició en versió alemanya, ja a punt de coronar-se. I encara, com ha indicat Damià Pons, mostra el camí per a obres semblants en relació amb altres literatures. Tot un record, tota una marca.